

citovaném, jednak dále i k tomu, že zákon mluví hlavně o movitém majetku, ježto tento snadno lze věřiteli učiniti nepřístupným, a nikoli též o nemovitém, o němž to neplatí.

K § 96. ex. ř. poznamenává na str. 428 odst. 2 poslední věta, že obmezení exekuce státi se může též tím způsobem, že u dobrovolně zřízených práv zástavních vymaže se poznámka vykonatelnosti. To jest správné ovšem tehda, jde-li pouze o takováto práva. Byla-li však další práva nuceným způsobem založena, dlužno tato, pokud se týče některé nebo některá z nich zrušiti, ježto by to nemělo pro dlužníka valné ceny, odstraniti vykonatelnost ohledně zástavních práv tu již jsoucích, a při tom další nemovitosti jeho stížiti vykonatelným právem zástavním.

Uznává-li se na str. 442 odst. 2 za možnou exekuce ku zajištění též na základě tuzemských rozsudků ještě nedoručených, lze proti tomu namítati, že možnost exekuce takové jest výronem působnosti rozsudku proti stranám, že působnost ta dle § 415. c. ř. s. nastává teprve doručením rozsudku, že by se při nejmenším učiniti musela výhrada pro případ § 193. c. ř. s. a že nebylo by lze naléztí rozdílu mezi § 415. a 452. odst. 1 c. ř. s.

Tolikéž nelze přisvědčiti mínění (str. 445 d), α), β), jakoby v případech §§ 7., 9. a 10. ex. ř. věřitel mohl vésti aspoň exekuci ku zjištění, uváží-li se, že exekuci té nevadí ta okolnost, že rozsudek nebo jiný titul exekuční není dosud vykonatelný, nýbrž jiné příčiny, které jí právě tak překážejí, jako exekuci uhrazovací.

Porovnává-li se znění odst. 1 § 386. ex. ř. (flüchtig oder der Haft verdächtig) s zněním 2. odstavce téhož § (wegen Fluchtverdachts), podobá se, že § 386. odst. 2. č. 2. ex. ř. obmezuje se pouze na ten případ, jestli odpůrce z útěku pouze podezřelým, že však neplatí tehda, vydal-li se skutečně na útěk. O této otázce spisovatel (str. 460) se nezmiňuje.

Posléze odporuje znění zákona (§ 387 odst. 1., zur Zeit anhängig), prohlašuje-li se (str. 460, § 127. a) za trvání sporu za příslušný k povolení prozatímních opatření vždy procesní soud I. stolice.

Tím, co posud uvedeno, nebylo se ovšem dotčeno se všech otázek, jichž dílo se dotýká. Vadilť tomu účel a dovolený rozsah tohoto přehledu. — Úhrnkem jest dílo, jehož nástin právě byl podán, prací ponejvíce kompilátorskou, pracně a se znamenitou pílí sestavenou. Rozbor celé látky zákonné a přehledné uspořádání všech pomůcek, jaké spisovatel měl po ruce, činí dílo to zajisté velmi cenným příspěvkem a podkladem pro další a zevrubnější studium zákona, ve svých podrobnostech tak obtížného. Pro krátkost času, jaký spisovateli k spracování vybýval, dlužno spis jeho co nejmírněji posuzovati; bylť prvním soustavným dílem a dojista prvním potřebám zcela vyhovoval, i lze s potěšením uvítati slib spisovatelův v předmluvě, že si ponechává zevrubnější rozbor pro komentář k exekučnímu řádu, který co nejdříve vydati chce, a projevíti přání, by skutečně tak se stalo.

Dr. Vážný.

Dr. Arthur Skedl, *Das österreichische Civilprocessrecht*. Svaz. I., str. 446; Lipsko 1900.¹⁾

V předmluvě spisovatel uznává civ. říz. s. rakouské za úplně samostatné, od něm. říz. s. značně se odchyloující; tvrdí však, že nutno literaturu něm. civ. ř. důkladně seznati a sice vzhledem ku příbuzenství obou a k hist. vývinu. Účelem díla pak má býti nejen úvod ve studium processualního práva, nýbrž dílo to má hleděti ke všem theoretickým a prakticky důležitým problémům, i též praktikovi sloužiti k tomu, aby důkladně a logicky správně mohl zákona užíti. Konečně autor omlouvá se, proč nebylo užito judikatury nejvyššího soudu. pravě, že civ. ř. teprve krátký čas je v platnosti a že judikatura ta nezaujala veškeré právní obory; rovněž nebylo hleděno díla Kleinova: *Vorlesungen*, poněvadž prý rukopis spisovatelův byl hotov v listopadu 1899.

¹⁾ Srov. kritiku téhož díla od Dr. M. Pollaka v *Jur. Blätter*, 1900, str. 449.

Pokud rak. s. ř. je příbuzný, ano totožný s něm. civ. ř. s., k tomu bylo námi již jinde poukázáno;¹⁾ nicméně nepokládáme za nutné ve spisech o rak. civ. ř. všimati si snad všelikých brošur v Němcích a vůbec nedotknouti se ani znamenitých děl našich spisovatelů slovanských a speciálně českých. Omluva, proč vůbec nehleděno judikatury rak. soudů, jest lichou vzhledem k mnohým zásadním rozhodnutím nejvyššího soudu, vydaným již i do listopadu 1899, konečně mohlo k znamenitému dílu Kleinovu býti přihlíženo podle postupu tisku, aneb vůbec bylo lze spis přiměřeně pozměnit, zejména, když kusým jest.

V úvodu v § 1. pod názvem »prameny civ. ř. s.« sub. I. definuje se pojem c. ř. s. dle Wachowa: Handbuch d. C. P. R., načež sub. II. citují se jednak platné zákony, jednak průpravní práce kodifikační, civ. řád upravující, jednak všeobecně se udává, že dřívější předpisy, soudní řízení upravující, nebyly novými zákony úplně vyzdviženy, i vypisuje se, které celistvé zákony dřívější zůstaly v platnosti, kdežto v poznámce 9., 10. všeobecně se připomíná, že též jiné zákony nepozbýly platnosti, jsouce zachovány jednotlivými ustanoveními úvodních zákonů processních (s. ř., ex. ř., org. z. a jedn. ř.). Nehledíc k tomu, že pojem civ. ř. s. patrně nenáleží do pojednání o pramenech, zasluhoval by starý, po více než 100 let plativší s. ř. aspoň zmínky jako pramen nového c. ř. s.; mimo to min. nařízení, která mají nové processualní zákony doplniti, jsou citovány a vypočteny velmi kuse a povšechně.

V § 2. vypisuje se opětně účel civ. říz. a několika slovy i nesp. řízení. Z pojmu, účelu civ. ř. a vzhledem na osoby v něm jednající ukládá si spisovatel za úlohu vyložiti: I. zásady civ. ř. s. ovládající; pak jednati II. o stranách, III. o vedlejším intervenientu, IV. o soudu, V. o skutkové povaze sporu a to: a) o jednání stran a jich process. obmeškání, b) o jednání soudním, c) o jiných příhodách process. moment tvořících, VI. o formálním processním řízení. — Přihlédneme-li k tomuto rozdělení, musíme je prohlásiti jednak za kusé, jednak za sobě odporující. Kusým jest jednak proto, že nevykazuje po způsobu systemů Otta, Plancka, Wacha, Ullmanna a j. oddíly vypisující pojem a druhy řízení, ani poměr civ. ř. ku právu materiálnímu, k řízení administračnímu (o tom slibuje se dle pozn. 1. pojednati v odd. IV., ač to tam nenáleží), k řízení trestnímu a smírčímu. Nelze tušiti, kde se pojednati míní o časových a místních mezích zákona. Literatuře nevykazuje system ten žádný zvláštní odstavec, tím méně modernímu zákonodárství zemí sousedních, ba ani civ. řádu německému, ačkoli literatura jeho cituje se do nejmenších detailů. Dále slušelo by v systematickém díle pojednati o výkladu zákona a kritice textu, zejména pokud soudy jsou vázány jednak min. nařízeními vydanými praeter ano i contra legem, jednak vydanými judikáty nejvyššího soudu, jednak oficiálně vydanými formuláři, často znění zákona podstatně měnícími. Rovněž tento system sobě odporuje proto, poněvadž sub I. jedná o zásadách process. práva, aniž by dříve pojednal o faktorech při řízení tom důležitých, totiž o soudu a stranách, neboť tito musí býti dříve známi, nežli seznáme zásady, jimiž se mají řídit. Mezi zásady process. práva počítá se řízení kontumační, opravné, ano i soudní příslušnost.

V I. oddílu spisovatel líčí zásady civ. říz. soudního, a sice v § 3. materialní právo soudu řídit spor. Na str. 7. praví, že nový civ. řád a contr. starých řádů soudních přijal za zásadu vypátrání materiální pravdy, a různými obraznými popisy líčí moc soudce ve sporu vůči dřívější moci stran. Sub II. (str. 10.) odvozuje z principu zjištění materiální pravdy zásadu oficiální, pokud se týče materiální právo soudce řídit spor; vykládá různá literární mínění vyslovená brzo před vydáním a nyní po vydání nového civ. ř., i opíraje se o theorii Wacha, že nárok žalobou k platnosti přiváděný jest nárokem na ochranu právní, tvrdí, že následkem jeho jest povinností soudu,

¹⁾ Srov. pojednání podepsaného: »Srovnání rakouského soud. řádu s německým v několika hlavních rysech« v Právniku 1901, str. 151 a násl.

podle pravdy zjistiti skutkový stav věci. Vypisuje pak demonstrativně jednotlivá zákonná ustanovení poskytující soudci řízení sporu, zejména §§ 180., 182., 183., vytýká, jak myslíme, správně neodůvodněnost výjimky § 183. od. 2., již zadními dvířky dispozice stran zavedena. Případy materiálního řízení sporu soudcem jsou podány velmi kuse, neboť schází mimo jiné případy § 181. od. 2., právo předsedy vytknutí odpor v přednesení stran se spisy, jakož i vytknutí pochybnosti v příčině nepřipustnosti pořadu práva, nepříslušnosti nezhojiténé prorogací, litispendence, rei iudicatae, dále případy čl. XI. č. 5., XXXVIII. úv. p. k c. ř. s. Opatření listin dle § 183. čís. 3. c. ř. s. není (jak spisovatel v pozn. 26. praví) důkazem ku zajištění, nýbrž informací.

V § 4. v VI. odstavcích vyliční se některé případy formálního práva soudu řídit spor, a to zejména v příčině zápočtu dobrovolného odročování roku a prodlužování lhůt stranami, právo sloučiti jednání o více samostatně k platnosti přiváděných nárocích, přerušiti řízení z moci úřadu; připojuje se, že i v řízení exekucním officialní zásada jest provedena. — Tento popis jest necelý, neboť nečiní rozdílu mezi právem soudce, totiž samosoudce neb předsedy senatu, a právem senatu; nevypisuje zejména právo předsedy zahajovati jednání, udíleti slovo, odstraniti nedostatek řízení přípravného a nedostatky při provádění důkazů, prohlašovati zakončení jednání, usnesení a konečné rozhodnutí, ustanoviti event. nový rok, vyloučiti strany i zástupce z osobního jednání. Kdežto prospěšnost vyloučení dispozice stran v příčině roků a lhůt jest doložena na str. 18 v pozn. 2. všemi pro i proti uvedenými náhledy do nejmenších podrobností, spisovatel opět v málo řádkách textu uvádí náhled osnovy a zákonodárných kommisí. Do § 4. nenáleží odst. VI. o off. zásadě v exekucním řízení, ježto toto předpokládá právoplatné rozhodnutí sporu; výminky z této zásady se neuvádějí.

V § 5. nadepsaném: Podpůrčí povinnost stran sporných vypisuje se velmi povšechně a kuse (§ 82., 312. c. ř. schází) právo dotázek § 184., povinnost udati pravdu § 178., konečné povinnost vydati listiny dle § 303. a ohledání věci dle § 369. c. ř. s. Nenáleží sem povinnost ediční osob třetích a kritika její.

§ 6. nadepsán »Jednolitost řízení«. Spisovatel správně tvrdí, že zásada snahy po materiální pravdě sebou přináší, aby se hledělo na vše, co důležitého za sporu předneseno; celé jednání až do konce tvoří jeden celek. Vysvětluje dále, že v §§ 179. od. 1., 181. od. 2., 275. od. 2., 278., 279. c. ř. s. není obsažena zásada praekluse, nýbrž toliko úmysl znemožniti zavlečení. Konečně uvádí několik případů praeklusi processualních a několik soukromoprávních. Z obsahu § 6. plyne, že spisovatel asi zapomněl, že chtěl jednati o jednolitosti řízení: jednolitost a materiální pravda nejsou totožny. Ustanovení o praeklusi dle § 179. a útratách zajisté sem nenáleželo, nýbrž spíše o nemožnosti libovolně odročiti jednání; stačilo popsati, jak zákon jednolitost tu upravuje, a jaké výjimky z toho stávají, které jsou na str. 36. uvedeny.

V § 7. spisovatel pojednává opět v VI. odstavcích o soudcovském volném uvažování důkazu; a sice v odst. I. vysvětluje ve smyslu § 272. toto volné uvážení soudcovské a vztahuje správně též na důkaz znalecký, což praxe nečiní. V odst. II. uvádí doklady toho, jak volné soudcovské uvážení v civ. ř. s. upraveno a některé toho výjimky. Při tom bylo by bývalo vhodné, vytknouti rozdíl mezi neuposlechnutím příkazu §§ 182. a 184. a onoho § 381., neboť v oněch strana se neupozorňuje na event. přísahu, v těchto ano. Vynechán dále případ § 498. od. 2. c. ř. s. V příčině následků dle čl. 37. obch. z. schází zmínka o tom, zda ohledně obchodních knih úplně vyloučeno užití c. ř. s., či zda platí vedle obchodního zákona. V pozn. 9. na str. 40. schází citace velmi podrobného pojednání Beckova 10. Abhandlungen o § 273. c. ř. s. — V odst. III. spisovatel obšírně vykládá, že zásadě volného uvážení důkazu odpovídá též nahrazení přísah stran přísedním jich slyšením; zdá se, že tu opět zapomněl, že chtěl pojednati o volném uvažování důkazu a ne o přísedním slyšení stran. Nesouhlasíme, že ustanovení § 377. od. 2. c. ř. s.

věty 1. jest výhodným; značné obtíže a nedůslednosti s tím spojené objevují se zejména v řízení odvolacím, ježto ani následkem zrušení rozsudku I. stolice nemůže nastati výjimka z § 377. od. 2. věty 1.; §§ 178. a 182. tu neprospívají. Vůbec nesdílíme náhledu spisovatelova, že přísežný výslech stran je spřízněn s německoprávní přísahou a že jest zaveden ve prospěch zásady volného uvážení důkazu, spíše tvrdíme, že jest jen následkem vyloučení dispozice stran s processem, naznačeného v bagatelním řízení a v předešlých osnovách civ. řízení soudního, i provedení zásady materiálního řízení sporu soudem. — V odst. IV. vypisuje se co další konsekvence volného uvažování důkazu ustanovení §§ 266. od. 3., 267. a 491.; ohledně novot v řízení odvolacím schází citace obmezení § 482. od. 2. c. ř. s. — V odst. V. vyličují se výjimky z volného uvažování důkazu či t. zv. pravidla průvodní, zejména v příčině listin; tu však příliš úzce definuje se pojem § 292. c. ř. Rozhodně nelze na str. 46. schvalovati tvrzení převzaté z pojednání Schulzova, že právní účinek listiny soukromé nastává teprve odevzdáním destinatáři neb jeho zmocněnci. Což smlouva tržová v jednom vyhotovení zřízená a u prodávajícího se nalézající, aneb testament ve spisech zůstavitele nemají právního účinku? — V VI. odstavci konečně spisovatel tvrdí, že theorie volného uvažování důkazu přivedla modifikaci a obmezení přísného rozdělení břemena průvodního. Nehledě k tomu, že pojednání o břemenu průvodním nenáleží do odstavce o volném uvažování důkazu, nesouhlasíme se spisovatelem, že jest nerozhodnou otázka dle nového civ. ř. s., kdo má dokazovati, neboť tento c. ř. s. na mnohých místech osobu probanta vyznačuje, srov. §§ 297., 308. od. 2., 312. od. 2., 396. a j.

V § 8. spisovatel jedná »o ústnosti a písemnosti«, vypisuje světlé stránky oné, udává však dále, že přílišná ústnost jest nepřítelem zjištění pravdy, pročež jí musí napomáhati písemnost. — Veřejnosti řízení, popsané v pozn. 3. (str. 51), slušelo vykáhati zvláštní odstavec. Při tom nejsou ani vypsány všechny případy vyloučení veřejnosti, schází zejména případ řízení přípravného, řízení exekučního. Veřejnost jednání a veřejnost spisů jsou pojmy zcela různé.

Co se týče písma dělí spisovatel pojednání své na: *A.* Písmo jako koncentrační prostředek, a *B.* Písmo sloužící ku zjištění (fixování) látky pojednací. V prvním pododdílu pojednává o tom, že k tomu, aby pojednání sporu mohlo jednoduše předsejiti, jest třeba přípravných spisů, jež civ. ř. připouští. O přípravných spisech, ač v mnohém ohledu tohoto svého rázu pozbývají (srov. § 468., 482. c. ř. s.), řízení odvolacího a dovolacího se nezmiňuje. Při tom zajisté nenáleželo uvést do tohoto oddílu celou literaturu o prospěšnosti 1. roku a o tom, co jest jeho předmětem. Dále jedná spisovatel o námitkách uváděných v theorii proti řízení přípravnému, avšak způsobem nepoměrně obsáhlým (10 str. a 31 pozn.). Tu nejlépe pocítujeme nedostatek citace díla Kleinova »Praxis«. S nadpisem (ad *A.*) konečně nekryje se pojednání sub. III. o tom, že provedení důkazu soudcem dožádaným neb z příkazu činným nelze schvalovati se stanoviska vypátrání materiální pravdy, bezprostřednosti a koncentrace. Sub *B.* vypisují se příliš rozvláčně výhody a námitky proti protokolování vůbec, pak způsob protokolování, i nebezpečí plynoucí ze špatného porozumění předpisům o protokolování. Pojednání o skutkové povaze rozsudku jest příliš povšechné a náleží do zvláštního odstavce. Konečně sub V. líčí se důležitost protokolu pro řízení odvolací, z čehož dedukuje se vhodnost práva stran odporovati protokolování.

§ 9. pojednává o »Řízení kontumačním« a sice i v něm prý platí zásada zjištění materiální pravdy. Bezprostřednost je obmezena zásadou písemnosti potud, pokud toho na základě jednostranného jednání stran třeba ku zjednání neb zjištění skutkové povahy potřebné pro podklad rozsudku. Řízení to nezakládá se ani na zásadách nuceného seprání se stran, ani na trestu na neposlušnost, praeklusi neb fikci doznání, nýbrž pouze na ztrátě práva stran, aby byly u soudu slyšeny; strana nemůže účastniti se dalšího vývinu sporu a zjištění povahy skutkové. V další části líčí se jednak tři hlavní případy kontumace, a sice nedostavení se k prvnímu roku, nepodání odpovědi

na žalobu a nedostavení se k roku k ústnímu přelíčení po podané odpovědi, jakož i všechna práva, jichž strany mohou užítí a z jichž užítí strana obmeškala jest vyloučena, též postavení soudu v případech těch a sice velmi důkladně a podrobně. Zcela správně vytýká spisovatel přílišnou krutost § 398. od 1. c. ř. s. pro případ nedostavení se žalobce, a nedůslednost vůči daleko vážnějšímu obmeškání při 1. roku. Co se týče obmeškání dle § 399. spisovatel správně uvádí, že podklad rozsudku tvoří žaloba, její zodpovědní a připuštěné důkazy; nesprávně však tvrdí, že též nabízené důkazy, arg. § 399. slova »verfügte«. Nelze schvalovati, a nesrovnává se s §§ 482. a 491. c. ř. s. náhled spisovatelův, že nedostavení se k odvolacímu líčení má za následek pouze vyloučení právních vývodů. Tvzení spisovatele, že právě popsané zásady kontumačního řízení platí též pro obmeškání stran v incidenčních sporech v případě § 18. a 308, zdá se nám býti příliš úzkým a kasuistickým; správněji bylo by uvést, že mimo právě vydané následky obmeškání během sporu může jak pro strany tak osoby třetí míti ještě různé jiné následky, jako ku př. ony jím uvedené případy, pak §§ 24., 156. od 1., 235, 477. a j. v.

§ 10. Řízení opravné. Sub I. uvádí spisovatel (jak myslíme v této všeobecnosti nesprávně), že řízení to neovládá zásada materiální pravdy a praekluse. Jsme toho náhledu, že ne organizace soudu (jak tvrdí spisovatel), nýbrž účelnost a bezprostřednost řízení vedla legislativu, aby v tomto ohledu samostatně opakování to (po způsobu Německé říše) nepřipouštěla. Sub II. praví spisovatel, že v stolici opravné nezkoumá se objektivní, nýbrž pouze subjektivní správnost rozsudku I. stolice, nikoli souhlas s realní skutkovou povahou, nýbrž pouze správnost vzhledem na skutkový materiál I. stolicí zjištěný. Což opakuje-li důkazy soud odvolací, doplní-li, zruší-li řízení první, aneb provádí-li doplnění v II. stolici, tu zajisté zkoumá též objektivní správnost rozsudků I. stolice? Nelze schvalovati náhled, jenž nesrovnává se s §§ 513. resp. § 463. a 272. c. s. ř., že volné uvážení důvodů průvodních je v revisní stolici absolutně vyloučeno. Sub III. spisovatel vysvětluje správně, že vzhledem k tomu, že hlavní váha leží na řízení I. stolice, vyloučeny jsou novoty v řízení ve stol. II. a III.; v obsáhlém pak pojednání (5 str.) líčí boje theorie o novoty. Při tom nesprávně proti předpisům §§ 468. a 482. připouští v případě doplnění důkazu dle § 488. soudem odvolacím též ve smyslu § 496. od 3. nová tvrzení, ano i důkazy odpůrcem, zapomínaje na slova § 488. »erfolgte Beweisaufnahme« a »erfolglos angeboten«. Správně připouští ve smyslu motivů novoty v rekursu k odůvodnění tvrzení stížnosti uvedené. Sub IV. správně uvádí, že vzhledem ke způsobu jednání ve II. stolici není tu vyjma případ §§ 488. a 489. (snad též §§ 478. od 4., 496. in fine?) vlastně jednání ústního, zejména ne v řízení revisním, kdež z pravidla ústní přelíčení je vyloučeno. Pojednává pak sub V. o tom, že německo-právní připojení k odvolání jest u nás neznámo, přimlouvá se sub VI. za něm.-právní ústav odporu na místo navrácení v předešlý stav, uváděje různé toho důvody. Při tom patrně zapomíná na to, že u sborových soudů platí nucené zastupování advokáty, že strana chudá obdrží zástupce zdarma, i na praxi, která způsobem co nejpřísnějším důvody restituce v neprospěch práv. zástupců vykládá, že konečně u okresních soudů soudce má povinnost, poučiti stranu o prostředcích právních jí příslušících. V čem ale záleží navrácení v předešlý stav, a jaké jsou podmínky povolení restituce té, nedovídáme se z tohoto de lege ferenda učiněného exkursu, a musíme se spokojiti citací §§ 146. a násl. c. ř. s.

§ 11. Nucené zastoupení advokáty. Aniž by spisovatel již tu vysvětlil, v čem záleží toto nucené zastoupení aneb aspoň poukázal na ustanovení zákona, uvádí, proč je zavedeno, i vytýká neodůvodněnost § 28. c. ř. s. vůči úředníkům fin. prokuratury, bývalým advokátům a soudcovským úředníkům do jiné kategorie služby přistouplým (srv. totéž doleji o § 27. spisu). Podivno, že se nezmiňuje o tom, že rada pensionovaný po 4 letech může se státí advokátem, zejména však, že ustanovení § 28. jest nevhodným vůči univers. profesorům eminentně přece práva znalým, již jsou zkušebními

komissary všech v § 28. c. ř. s. naznačených osob jak při zkouškách theoretických, tak praktických.

§ 12. Příslušnost soudní. Především nevysvětluje z pojednání spisovatelova, jakou zásadou civ. řízení jest příslušnost soudní, ač § 12. jest pododdílem oddílu I. o zásadách těch jednáních. Příslušnost soudní odbývá spisovatel několika větami, pravě, že soudy dělí se na kollegiální a soudy jednotlivců, kompetence že řídí se dle výše summy sporu, a hranicí že je obnos 500 zl.

V oddílu II. spisovatel jedná o stranách, a sice především v § 13. o pojmu stran. Strany definuje sub I., kde v obsáhlé poznámce (4 str. naproti 11 řádkům textu) vykládá různé náhledy theorie německo-právní v příčině tohoto pojmu. Pak vykládá sub II. dvojí postavení stran ve sporu, totiž žalobce a žalovaného; ohledně obou mohou formálně nastoupiti v rozepři aktivní a pasivní společníci, materielně stávají mezi jednotlivými spornými stranami samostatné spory. Sub III. vypisuje, jak povstává vlastnost býti stranou (Parteieigenschaft), totiž doručením žaloby žalovanému a sukcesí v úlohy stran, nezmiňuje se však, kterak žalobce se stranou stává. Vypočítává pak případy, v nichž processní sukcesse nastává následkem soukromoprávního nástupnictví a ve kterých podle zákona. Ve třech dalších pododdílech konečně jedná o tom, že právo rakouské nezná vstoupení jisté osoby do sporu zahájeného vedle dosavadní strany, že vlastnost býti stranou končí sporem (patrně pravoplatným jeho zakončením) aneb definitivním vystoupením strany ze sporu, a na konec praví, že ustanovení o stranách platí též v mnohém ohledu o tom, kdo smí vykonávati práva stran, t. j. i o zákonném zástupci, zmocněnci a částečně vedlejším intervenientu.

§ 14. jedná o způsobilosti býti stranou (Parteifähigkeit). Spisovatel sub I. ji definuje (v pozn. 2.—4. vypočítává tyto subjekty). Sub II. praví, že pokud se nedostává soukromoprávní způsobilosti aneb jest obmezena, nedostává se též zcela nebo z části způsobilosti býti stranou. Sub III. uvádí, že způsobilost býti stranou jest absolutní podmínkou processuální, na niž v každém stadiu processu hleděti sluší, což odůvodňuje tím, že pro toho, kdo nemůže býti subjektem sporného práva, schází potřeba právní ochrany; jest prý tudíž proti rozsudku takovému žaloba pro zmatečnost zbytečnou i zároveň nepřipustnou, poněvadž tu strany není. K tomu jest podotknouti, že není vyloučena možnost, že takový rozsudek bude vydán a tu teprve při podání žaloby pro zmatečnost naskytne se příležitost k této hleděti. Sub IV. konečně spisovatel praví, že vytýkání nezpůsobilosti býti stranou není vytýkáním nedostatku způsobilosti ku processu; výtku ta hodila by se spíše na konec následujícího § 15., až čtenář sezná, co rozumí se způsobilostí processní.

§ 15. vypisuje způsobilost processní, a sice A) její podstatu. Spisovatel sub I. definuje způsobilost tu ve smyslu § 1. civ. ř. s., a rozlišuje ji od způsobilosti postulační, t. j. dáti processním jednáním relevantní formu; i vypisuje, kterým processně způsobilým stranám této poslední způsobilosti se nedostává. Sub II. praví, že způsobilost processní řídí se sice dle předpisů práva občanského, není však pojmem práva toho. Podmínkou způsobilosti processní jest prý způsobilost disposiční (Dispositionsfähigkeit), již lišiti sluší od oprávnění disposičního (Dispositionsbefugniss) a líčí poměr těchto dvou pojmů k způsobilosti processní. Sub III. srovnává způsobilost processní se způsobilostí, zavázati se právním jednáním soukromoprávním. Sub IV. vypočítává jednak osoby úplně k processu nezpůsobilé, jednak obmezeně nezpůsobilé; podrobně popisuje pak processní způsobilost kridatáře a manželky obchodníkovy. Sub V. praví, poněvadž ten, kdož je samostatně k závazkům nezpůsobilý, není processně způsobilým, také je vyloučeno vedení sporu jím po zmocnění neb schválení zákonným zástupcem, a tento, ačkoli dle občan. práva jako zmocněnec osoby třetí tuto může zavázati, nemůže jako zástupce ve sporu nastoupiti. Konečně spisovatel sub VI. líčí způsobilost cizinců ku processu.

§ 16. B) jest věnován předpisům o zákonném zastoupení. Právo zastupování zakládá se na vůli zákona a ne na vůli zastoupeného: zastoupení zák. je nutnou náhradou nedostávající se způsobilosti k závazkům. Občanské a veřejné právo obsahují předpisy o tom, kdo je zástupcem osob k processu nezpůsobilých. Zákonný zástupce musí, aby mohl processuálně účinně jednati, vykázati legitimací ad processum. On není stranou, nýbrž zástupcem, ač předpisy o stranách bývají též naň užívány; jeho jednání pokládá se za jednání strany, a mají pro ni účinek, sám ručí za útraty ve smyslu § 49 c. ř. s., jej stihají tresty za urážky jím spáchané.

Předmětem § 17. C) jest pojednání o nedostatku processní způsobilosti neb zákoného zastoupení. Spůsobilost stran k processu resp. řádná legitimace zákonných zástupců, dí spisovatel, jest podmínkou právoplatného založení sporu, což platí pro veškerá processuální jednání stran i soudu při ústním přelíčení, i mimo ně, pročez nedostatek způsobilosti processní aneb zákoného zastoupení možno v každém stadiu sporu, i ve vyšších stolicích stranou vytýkati, aneb i z moci úřadu k němu přihlížeti. Netřeba tuto nezpůsobilost a tento nedostatek namítati, nýbrž sluší z moci úřadu na obojí hleděti. Processní jednání osobami aneb proti osobám processně nezpůsobilým, anebo zástupci neb proti zástupcům dle zákona nezřízeným postrádá právního účinku processního, může však dle § 6. dodatečně býti spraveno. Spisovatel dále vykládá, jak na nedostatek ten hleděti sluší při vyřízení žaloby (§ 7.), o jednáních, jež výjimečně osoba k processu nezpůsobilá aneb zástupce neoprávněně legitimovaný předsevzítí jest oprávněn, konečně o následcích nezpůsobilosti tohoto nastalé během sporu (§§ 8., 158). Poněvadž vědecké dílo není nějakým encyklopaedickým přehledem literatury, bylo zbytečně citovati, (jak se ku př. stalo na str. 170 v pozn. 10) až 18 spisovatelů tutéž myšlenku pronášících.

V §§ 18. až 21. spisovatel seznamuje čtenáře s pojmem společenství v rozepři, a sice v § 18. s pojmem, v § 19. společenství formelního a materiálního, v § 20. s t. zv. jednolitým (einheitliche) společenstvím, konečně v § 21. se vznikem a zánikem společenství v rozepři. Pojem tohoto společenství vykládá jako spojení více sporů v jeden či formelní spojení řízení následkem toho, že v úloze žalobce neb žalovaného aneb na obou stranách více osob jako společníci vystoupilo; tudíž c. ř. s. prý nezná nutného společenství v tom smyslu, že by bylo možno vynutiti vstoupení více osob v úlohu stran. Společenství dělí na 3 druhy, a sice formelní, dále materiální, konečně jednolitě. Všechny tyto druhy definuje a příklady jich uvádí, avšak toliko v poznámkách. Co se týče formelního společenství v rozepři (§ 19) praví správně, že tato pouze zevní konnexita nemůže míti materiálně processuální vliv na řízení, nýbrž pouze formelní t. j. v příčině nakládání s nároky těmi; i uvádí toho příklady. V dalším vykládá, že formelní společenství nemá vlivu na materiální právní poměry společníků; líčí, jaký vliv ono má na žalobu, jednání o ní a rozsudek, na doručení vyřízení vydaných společníkům během jednání, i uvádí, že každý společník jest oprávněn poháněti spor s účinkem též pro ostatní strany. V příčině materiálního společenství má místo jak zvláštní soud § 99. j. n., tak spočítání nároků dle § 55. j. n., a může býti užito předpisu § 97. c. ř. s.; ale jinak prý ani materiální ani formelní společenství v rozepři nemá žádného vlivu na processuální a soukromoprávní postavení jednotlivých na sobě nezávislých společníků (s jistou výjimkou, str. 194). V § 20. konečně spisovatel vykládá pojem jednolitěho či nerozlučného společenství v rozepři, pravě, že principiálně i tu platí, že každý společník jedná pro sebe ve vlastním zájmu následkem svého práva na svůj účet, nicméně vzhledem k tomu, že rozhodnutí musí býti stejné, musí jeho jednání a opominutí býti posuzováno s ohledem na jednání a opominutí ostatních společníků. Dále vypisuje důsledky těchto vzájemných vztahů, jevících se v ustanovení § 14., 15. od. 2. v příčině navrácení v předešlý stav (v pozn. 4. též § 402. od. 2. c. ř. s.). Brojí pak proti náhledu v literatuře hájenému že se jedná o zastoupení jednoho společníka druhým. Líčí účinky

aktivního účasti se všech společníků na vedení processu. Pak popisuje, jak dalece jednolitě rozhodnutí má vliv na postup řízení a sice v příčině přerušení řízení, klidu, zcizení a postupu věci sporné, je-li tu více společníků. Konečně v § 21. vykládá, jak vzniká a jak zaniká společenství v rozepři; při tom popisuje, jak se nakládá se žalobou, nedostává-li se podmínky k založení společenství v rozepři.

§§ 22. – 25. spisovatel věnuje t. zv. hlavní intervenci; a sice líčí nejprve *A*) pojem, *B*) podmínky, strany a soud sporu intervenčního, *C*) samostatnost processu prvního a intervenčního, a čítá sem *D*) též žalobu excisní či exekuční intervenci. V § 22. definuje především hl. intervenci ve smyslu § 16 c. ř. s. a dělí ji na hl. i. o věc a o právo. Účelem hl. intervence jest nabytí rozhodnutí proti oběma stranám. Nároky žalobní ve sporu intervenčním mohou přes identitu práv žalobních býti různými, není tu společné žaloby, společného sporu, nýbrž spoj-ní žalob resp. sporů, na základě jehož povstává jednolitě společenství dle § 14. c. ř. s. s jistými odchylkami. Za podmínky hl. int. uvádí v § 23. existenci sporu mezi oběma intervenčně žalovanými v příčině nároku přiváděného k platnosti žalobou intervenční. Spor musí býti zahájen. Doručení intervenční žaloby musí se státi v čas zahájení prvního sporu. Vzetí první žaloby zpět nepřekáží tomu, aby se v intervenčním pokračovalo. Žaloba intervenční se nepřipouští, pakli ohledně nároku, na nějž se hl. intervence vztahuje, vydán právoplatný dílčí rozsudek aneb řízení ohledně něho právoplatně zastaveno a úlohy žalobní v jedné osobě spojeny. Přistoupení jako vedlejšího intervenienta ve sporu dřívejším třeba dle § 20. c. ř. s. nevylučuje intervenci hlavní. Pak vylicuje, kdo může býti žalovaným v intervenčním sporu a sice v případě pravidelném aneb nastane-li singularní neb univers. succe ve sporu prvním, aneb přistoupí-li v prvním sporu původně neb později společníci v rozepři aneb vedlejší intervenient. Dále jedná o doručení žaloby intervenční a konečně naznačuje soud, u něhož žaloba intervenční může býti podána. V § 24. vylicuje samostatnost prvního a intervenčního sporu a důsledky toho. Zásadně mají, jak dí, rozhodnutí v obou sporech býti samostatně vydána a provedena, a může tudíž zvítězivší první žalobce přes to, že interv. spor visí, právoplatný rozsudek exekvovati, ačli hl. interventu nepřisluší právo odporu dle § 37. ex ř., neb právo na stavení exekuce dle § 42. ex ř., aneb na pojištění nároku dle §§ 370., 378. a násl. ex. ř. Pouze tehdy, jestli intervenční spor právoplatně dříve rozhodnut, působí to na spor hlavní, neboť obě strany mohou se jeho výsledku dovolávati. Konečně spisovatel tvrdí, že intervenční žaloba chová v sobě samostatný jednoduchý nárok proti prvžalovanému, ne však proti prvžalobci, zejména potud, pokud podmínky processualní pro hl. intervenci tu nejsou a žaloba intervenční byla doručena pouze prvžalovanému, — tím ovšem schází žalobě té nejpodstatnější kriterion — k tomu totiž nároku proti prvžalovanému směřující; vůle žalobce intervenčního musí ovšem před zamítnutím žaloby, jako žaloby intervenční býti výslovně vyjádřena. Konečně uvádí se, kdy nastati může změna interv. sporu v jednoduchý a toho následky.

Zajisté nesprávně uvádí spisovatel v odstavci věnovaném hlavní intervenci (sub *D*, § 25) též t. zv. exekuční intervenci, kterou označuje titulem Widerspruchsklage. Tuto žalobu (odporovací) definuje jako právo odporu příslušící osobě třetí proti povolené neb započaté exekuci, jež porušuje právo příslušící této třetí osobě k exekvovanému předmětu majetkovému; účelem je určení nepřipustnosti exekuce na jistý předmět majetkový, jest prý to záporná žaloba určovací, při čemž v ak vítězství má za následek změnu právního stavu, způsobeného povolenou exekucí, přes to nelze mluvit o žalobě na plnění (v pozn. 8. podrobně vypisuje literární hádku o povaze této žaloby). Zapomínáje patrně, že umístil žalobu tu do odstavce o hl. intervenci, líčí a uznává rozdíl obou, popisuje, v čem obě jsou si podobny; vylicuje možnost, že má osoba třetí žalovatelný nárok proti exekutu na vydání exekvované věci a důsledky z toho plynoucí, dále podání podružného návrhu určujícího soukromý nárok osoby třetí na předmět exekuce proti

exekventu neb exekutu. — V tomtéž odstavci (tudíž snad počítaje ji též mezi hl. intervence) popisuje žalobu osobě třetí dle § 258. ex. ř. příslušící, ohledně níž lze užiti analogicky ustanovení platících o žalobě excisní.

§ 26. věnován jest pojednání o *nominatio auctoris*. Spisovatel uváděje negativně, zač ústav ten nelze pokládati, praví, že jest právem a ne povinností žalovaného. Za podmínky nominace uvádí: 1. zahájení rozepře, aniž by došlo k 1. roku, 2. spor, v němž žalovaný jako držitel nějaké věci neb věcného práva je stihán, 3. tvrzení žalovaného, že drží alieno nomine. Vypisuje dále jednak formu, jak se provádí nominace, jednak počátek jejího působení, konečně účinek nominace. Co se posledního týče, rozeznává: *A.* Uzná-li auctor právní poměr žalovaným tvrzený, při čemž líčí jak a kdy toto uznání se může státi, či jak souhlas žalovaného může býti projeven. Široce vykládá podmínku vyloučení žalovaného ze sporu na základě návrhu k tomu směřujícího. Dále pojednává o tom, jak a kdy třeba svolení žalobce, a jak tento může odporovati návrhu na sprostění žalovaného, dále o účinku usnesení sprostujícího žalovaného žaloby jak na spor tak na útraty, jakož i o tom, jak soud se na tomto usnesení usnáší; konečně líčí následky nedostavení se žalovaného k 1. roku v příčině nominace auktoru, a následky osvobození žalovaného od žaloby vůči auktorovi. *B.* Nedostaví-li se auctor k prvnímu roku, aneb popře-li tvrzení žalovaného neb odepře-li vyjádření, nastávají účinky materiálního práva § 24. od. 1., 2. c. ř. s.; při tom spisovatel vypisuje poměr auktoru ku sporu tomu. *C.* Uzná-li dostavivší se auctor poměr právní žalovaným tvrzený, není-li však ochoten spor převzítí aneb nesvoluje-li k tomu žalovaný, čehož následky se líčí.

§§ 27.—31. věnuje spisovatel pojednání o t. zv. dobrovolném zastoupení, *gewillkürte Vertretung*, a sice § 27. *A* jedná o zmocněnci procesním, § 28. *B* o procesním zmocnění, § 29. *C* o nedostatku plné moci, § 30. *D* o mnohosti zástupců, § 31. *E* o t. zv. pomocnících (*Beistandschaft*). — Co se podrobností týče, pojednává spisovatel v § 27. především o tom, kdo může býti zastupován, o účinku tohoto zastoupení vůči zmocněnému a sice v příčině jednání a zavinění zmocněncova. Praví, že pro poměr zmocněnce ku zmocněnému rozhoduje civilně právní poměr, kterýž je pro spor potud důležitým, pokud působí na vznik, trvání a obsah zmocnění. Pojednav pak o výminečných případech, kdy strany jsou povinny k osobnímu jednání, přichází k stati o absolutním donucení stran, dání se advokáty zastoupiti (*absoluter Anwaltszwang*), u sborových soudů první a všech vyšších stolic. Při tom líčí následky dostavení se stran bez advokátů, jak nedostatek ten při podáních se napravuje vůbec, zejména zemřel-li advokát aneb stal-li se nezpůsobilým; vypisuje zmatečnost neadvokátem předsevzatých process. úkonů a přivádění jí k platnosti. Dále zmiňuje se o tom, pokud strana sama vedle advokátů během jednání může se vyjadřovati, doznání a skutková jeho vyjádření ihned odvolati; konečně jedná se o zastoupení fin. prokuraturou. V dalším odstavci vypočítává 13 objektivních a 3 subjektivní výjimky z nuceného zastoupení advokáty. Rozdělení prvnější dalo by se zjednodušiti; mimo to bylo lze též aspoň hlavními rysy učiniti zmínku o právech a povinnostech advokátů, i vypsati postavení notářů ve sporu, jakož i veřej. agentů (nestačí zajisté poukázat v poz. 55 na nějaký článek v Not. Ztg. a uvedení notářů jako subjektivně dle § 28. od. 1. c. ř. s. osvobozených od zastoupení advokátského). Dále spisovatel jedná o relativním donucení dání se zastupovati, pak o tom, nestává-li zastoupení nuceného; vypisuje, kdo může jako zástupce vůbec vystoupiti, zejména v řízení bagatelním a před živ. soudy; připojuje k tomu pojednání o známých pokoutních a o zástupcích nezpůsobilých k srozumitelnému se vyjádření. Tu pak nelze schvalovati tvrzení spisovatele (poz. 77.) že advokát má se tehdy pokládati za nezpůsobilého k srozumitelnému se vyjádření o předmětu sporu aneb ústnímu jednání, není-li mocen zemského jazyka, jehož se při předneseníh stran z pravidla u soudu užívá, — takovéto luštění palčivé jazykové otázky neodpovídá zajisté intencím § 185. c. ř. s. Konečně sp. jedná o obmezení stran, samostatně spor projednávati; nejsou-li

způsobilé srozumitelně se vyjádřiti o předmětu sporu, o následcích neuposlechnutí příkazu dle § 185. c. ř. s., podivnou náhodou též o zmocněncích pro doručení, a sice o pojmu a jich úkolech, kdy straně zřízení jich může býti nařízeno, též o poštovní plné moci, ač by o těchto obou správněji pojednati bylo v odstavci o doručování.

§ 28. *B* obírá se processní plnou mocí, a sice jejím základem a pojmem, objemem dle § 31., účinkem úmrtí neb nezpůsobilosti zastoupené processní strany nebo změny jejího zákonného zastoupení na process. plnou moc. Uvádí, že processní plná moc jest korrelátem sporu, ve kterém platí nucené zastoupení advokátem; v ostatních sporech strany mohou vydati speciální plnou moc, jejíž obsah řídí se občanským zákonem. Další oddíl stati věnován zániku plné moci a účinku toho vůči zastoupenému i odpůrci, speciálně odvolání plné moci a povinností advokáta v tomto případě; další odstavce jednají jednak o tom, že zmocnění k zřízení processní plné moci sluší posuzovati dle civ. práva, o formách zmocnění a výkazu udělení plné moci u soudu sborového a okresního, dále o tom, kdy třeba tento výkaz podati, o formě plné moci a průkazu její pravosti. Poslední dva odstavce konečně seznamují čtenáře s předpisy o nahrazení aktu zmocnění aktem soudním, zejména v příčině stran chudých, opatrovníků ad actum, zmocněnců k doručení a v případě doručení osobám třetím dle §§ 102., 105. c. ř. s., konečně se zákonnou praesumcí vůle chtíti někoho zmocniti, obsaženou v § 98. c. ř. s. — V § 29. spisovatel pojednává o nedostatku plné moci, i praví, že výkaz plné moci jest absolutní podmínkou processuální, na niž soud vždy v každém stadiu sporu z moci úřadu hleděti má, a již strany vždy mohou vytýkati, aniž by to musely dokazovati, při čem soud není vázán průvodními pravidly; nedostatek ten působí i po skončení sporu a může žalobou pro zmatečnost býti přiváděn k platnosti. V dalším líčí různé účinky nedostatku plné moci. Napotom pojednává o formě, době a objemu, jak jednání nezmocněného mohou býti dodatečně schválena. V posledním pak odstavci poukazuje na výjimečné případy, v nichž ku předsevzetí jistých nutných procesních jednání připouští se zastoupení bez zmocnění, při čem vykládá podmínky a formu rozhodování o těchto jednáních; konečně vypisuje, jak následky uposlechnutí a neuposlechnutí vyzvání ku ratihabici, i povinnost náhrady škody, jež z toho plyne vůči neoprávněnému zmocněnci.

V § 30. *D* spisovatel podrobuje rozboru případ ten, nastupují více zmocněnců. Jedná o způsobu, jak smí jednati více zmocněnců, jsou-li zmocnění společně a je-li každý zmocněn samostatně, pak o náhradě útrat v případě zastoupení více advokátů a o případě společného zmocněnce pro spolčníky v rozepři a pro stranu a intervenienta. V § 31. konečně zmiňuje se o tom, že našemu právu nejsou známi německoprávní pomocníci (dle § 90. něm. c. ř.), a že nepřipouští se podepsání podání stran bez plné moci, ani vystoupení vedle strany bez její plné moci.

Co se týče rozdělení látky další, nemá autor šťastné ruky: chtělť dle nadpisu v oddílu třetím pojednati o vedlejší intervenientu, avšak cituje co pododdíl § 35. též opovědění rozepře, ač ono přece není vedlejší intervencí; správněji by byl učinil, kdyby byl z oddílu II. vyloučil pojednání o nominaci auktorů a zmocněncích, a spojil je v jeden oddíl s vedlejšími intervenienty a s opověděním rozepře. — Co do podrobností věnuje § 32. pojednání o podstatě a podmínkách vedlejší intervence. Definuje tuto co samostatné účastnění se osoby třetí na sporu mocí vlastního práva ve vlastním jméně a na vlastní účet; intervenient není stranou, ani jejím zástupcem, ani plnomocníkem (co se týče opačných náhledů v literatuře, uvádí jich v poz. 4. nadbytkem celých 18!). Pak vykládá, jaký zájem musí brát intervenient na vítězství strany, k níž přistupuje. Dále jedná o vlivu rozsudku vyneseného mezi stranami na poměr vedlejší intervence, a vypisuje především, jaký může míti vliv poskytnutí neb odepření žádané ochrany právní na právní sféru osob třetích. Potom líčí účinky uspokojení nároku, o němž uznáno, že

ochrany potřebuje, na právní sféru osob třetích; konečně tvrdí a uvádí toho doklady (1—5), že nárok ochrany vyžadující tvoří skutkový podklad pro ztrátu aneb ohrožení práva resp. pro vznik povinnosti osob třetích. V posledním odstavci statí pak vykládá, že je-li tu pro třetího intervenčního zájmu, má právo přistoupiti jako vedlejší intervenient ku oné straně, na jejíž vítězství právní zájem má. Vedlejší intervenient může přistoupiti ku sporu od doby jeho zahájení až do skončení ve všech stolicích; i popisují se jednotlivá stadia sporu, kdy se tak státi může, zejména zdali se vedl. intervence připoustí při žalobě navzájem, při prozatímním návrhu určovacím a námitce kompensace, i tvrdí se, že v řízení upomínacím a exekučním, vedl. intervence místa nemá, ovšem ale v rozhodčím, ano též incidenčním dle § 308. c. ř. s.

Další § 33. jest věnován vlastnímu pojednání o přistoupení vedlejšího intervenienta, a sice především o způsobu, jakým přístup se děje, o významu a následku jeho, o právu stran, podati odpor proti ohlášení přístupu vedl. intervenienta a žádati za jeho zamítnutí; o tom, jak a v jaké době to lze navrhovati. Sp. praví, že návrh na zamítnutí prohlášení vedlejšího intervenienta tvoří mezitimní spor mezi ním a stranou přístup popírající; jedná dále o příslušnosti soudu ku rozhodnutí tohoto sporu, o způsobu, jak spor ten se rozhoduje vůbec a jak tehdy, vzata-li během intervenčního sporu žaloba původní zpět, o právoplatnosti rozhodnutí vůči stranám, jakož i o tom, že odpírají-li strany obě přípustnosti intervence, mají v tomto mezisporu postavení společníků v rozepři. V posledních dvou oddílech jedná o tom, že mezispor se hlavní nestaví, že však může býti nařízeno přerušení, konečně o následcích jak návrhu na zamítnutí vedlejšího intervenienta, tak i právoplatného vyhovění tomuto návrhu, — V § 34 C. sp. seznamuje čtenáře s právním postavením vedlejšího intervenienta. Praví, že tento musí převzít spor v tom stadiu, ve kterém v čas přístupu se nachází; při čemž podrobně vypočítává jednání, k nimž vedl. intervenient oprávněn jest, a ku kterým není. Na doklad toho, že jednání vedlejšího intervenienta může býti též v odporu s jednáním strany, a v jaké formě se tak může státi, uvádí (v poz. 4. str. 391) neméně než 27 spisovatelů pro et contra. Nejasně tvrdí, že právní povaha intervenienta § 19. a 20. c. ř., jest stejnou. V dalším odstavci uvádí, jelikož intervenient jest samostatným účastníkem na sporu, že pro rozhodování incidenčních sporů povstalých mezi ním a jeho odpůrcem na základě jeho processní činnosti, je důležité právní a faktické postavení jeho a nikoli strany. Dále jedná o otázce útrat v případě nastoupení vedlejšího intervenienta; pak praví, že každá strana může vedlejšího intervenienta jmenovati svědkem a provádí toho důsledky. Není správně, že nečiní rozdílu mezi vedleším intervenientem dle § 19. a 20. c. ř. s., což platí zejména v příčině povinnosti ediční dle § 308. resp. § 307. V dalším odstavci pojednává o tom, že vedlejší intervenient má právo jednání se účastniti, že tudíž má nejen připuštěn, nýbrž přibrán býti ku všem jednáním, nemá však povinnosti jednati. Pak jedná o postavení vedlejšího intervenienta ve sporu advokátském. Dále vykládá, že vedl. intervenient nikdy nemůže vymoci exekuci rozsudku: že na obou stranách může též nastoupiti více vedlejších intervenientů, a jaké je jich postavení; konečně, že vedlejší intervenient může nastoupiti do sporu na místo strany, již po ruce jest, čímž přestává býti vedl. intervenientem.

V posledním článku (§ 35.) sp. vysvětluje ohlášení rozepře. Praví, že na základě litisdenunciace může se vyhledávati přístup denunciata jako intervenienta jak ku založení soukromoprávních následků, tak k zamezení těchto následků podle občanského práva; vypočítává příklady toho, líčí následky denunciací nenabývá práva na vedlejší intervenienci. Ohlášení rozepře jest prý processním jednáním, ne ale aktem ev. zahájené rozepře; i popisuje následky jak pro stranu tak pro denunciata. Konečně sp. popisuje, jakým způsobem litisdenunciace se děje, a který soud má při tom účinkovati, kdo nese její útraty, jak se nahražují; i tvrdí, že v případech, na něž

sluší užiti § 931, o. z. obč. přímo nebo per analogiam (což podrobně vypisuje), litis denunciace musí se státi soudně, v jiných též mimosoudně. —

K prvnímu svazku celého díla jest připojen jednak rejstřík věcný dle pořádku abecedního, jednak rejstřík citovaných zákonů. Co do tohoto neodpovídá praktické potřebě, označovati jednotlivé zákony slovy: Geschäftsordnung, Gewerbeberichtsgesetz, Advokatenordnung, aniž by byl udán rok a den; rovněž neslouží přehledu, když seznámenání zákonů a nařízení ani není sestaveno chronologicky, nýbrž toliko dle nahodilého označení jako: Patent, kais. Verordnung, Just.-M.-Erlaß a p., jak shledáváme na str. 446. Úprava díla jest velmi vkusná, sloh až na některé oddíly průhledný a jasný. Toliko vzhledem k velkému objemu tohoto 1. svazku, ač v něm poměrně málo látky probráno, obáváme se, že budeme museti na dokončení díla dlouho čekati.

Dr. Jos. Worel.

Ústavní a správní právo.

Offermann (Alfred Freiherr von), *Die Bedingungen des constitutionellen Oesterreichs*. Wien und Leipzig 1900, str. 110.

Již dřívějšími pracemi svými z oboru národního hospodářství a veřejného práva chvalně známý spisovatel rozebírá v přítomném spisu hlavně otázku, která by lze bylo učiniti neškodnými národnostní boje pro stát, jenž jimi již nejednou uveden byl do těžkých krisí. Po jeho náhledu nespomůže tu národnostní zákon, i kdyby se podařilo, jej skoncovati, poněvadž by pak vzplály znova ještě tužší boje o výklad a změnu zákona tohoto; nýbrž spásu hledati dlužno jedině v autonomii národností, kteréž chce spisovatel organizovati jako korporace samosprávné a odevzdati jim úplně do vlastní správy veškeré ústavy vyučovací, vzdělávací a umělecké, sloužící potřebám této národnosti. Máť prý článek 19. základního zákona státního toliko ten smysl, že stát nemá zasahovati do vlastního vývoje jednotlivých národností, rovněž tak, jak jemu šetřiti jest vlastnictví soukromého, svobody osobní a samosprávy vyznání náboženských, jím uznávaných. Takto by provedena byla článkem tímto stanovená rovnoprávnost ve škole: tato by odňata byla vlivu strannických usnesení sborů zákonodárných a vlády, na těchto sborech závislé, a každý národ měl by tolik a takové ústavy vyučovací a vzdělávací, mnoho-li a jaké by sobě sám vydržoval. Co však týče se zaručené článkem 19. rovnoprávnosti v úřadech, týče se toto dle náhledu spisovatelova toliko styku úřadů se stranami, nikoli vnitřního jazyku úředního, aniž organizace úřadů samých. Tato měla by býti praerogativou koruny a měla by býti prováděna po návrhu tajné rady, jak na ministerstvu tak i na zákonodárných sborech úplně nezávislé.

Připustiti možno, že názor spisovatelův o podstatně negativním obsahu čl. 19. nalézá oporu ve vřadění článku tohoto mezi ostatní záruky svobody individualné. Též o tom nebude hrubě sporu, že není možno sobě mysliti účinné hájení zájmů národnostních, dokud nedojde k organizaci národností, podobající se organizaci společností náboženských, která jsem k tomu již v novém vydání svého rak. práva ústavního dílu III. na str. 54. poukázal.

V tom však klame se spisovatel, že by lze bylo bez značných obtíží provésti spolehlivou matriku národností na základě přiznání jednotlivců a že by bylo lze rozvržením příspěvků na příslušníky jednotlivých národností, takto konskribované, uhraditi ohromný náklad na školy a ústavy vzdělávací. Přiznání jednotlivce bylo by, zvláště když by na něm záviselo placení, příznakem velmi nespolehlivým, nehledíc ani k obtížím, které by působilo zařazení právnických osobností, společností a jiných poplatníků, při nichž o národnosti nelze mluviti. Kde pak bychom měli jistotu, že všechny národnosti budou míti prostředky, opatřiti náležitě své prostředky vzdělávací, a že,